

GOBIERNO DE LA PROVINCIA DE FORMOSA

Ministerio de Planificación, Inversión, Obras y Servicios Públicos
Unidad Central de Administración de Programas
Convenio PEA-COREBE
PRODECO

Producción Caprina Wichi

GOBIERNO DE LA PROVINCIA DE FORMOSA

**MINISTERIO DE PLANIFICACION, INVERSION,
OBRAS Y SERVICIOS PUBLICOS**

Unidad Central de Administración de Programas

PROYECTO DE DESARROLLO DEL CENTRO OESTE

CENTRO DE VALIDACIÓN DE TECNOLOGÍAS AGROPECUARIAS
LAGUNA YEMA

CONVENIO PEA-COREBE / PRODECO

***MANUAL PARA EL
PRODUCTOR DE CABRAS***

MANUAL PARA EL PRODUCTOR DE CABRAS

INDICE

TO HENETSHAI TOJ IYEJ KAILAS.....	Pag. 5
TOLOYAJ TOJ WEFW-PE.....	Pag. 13
KAILA WET	Pag. 16
CALENDARIO SANITARIO	Pag. 22
TOT'OHICHE PULETAS	Pag. 25
TIP'UICHE KAYLALIS TOJ TITHATA PULETAJ.....	Pag. 30

TO HENETSHAI TOJ IYEJ KAILAS.

Che toteylok toyom is tochemet watlok toyihanej toj w'enhahiche kailalis toj nitok. Toj tiw'enthen tshotoi watlok wawelhcho yachepis. (Che asnak wuiche atsinha) wit lachemet (toku, tofwcha)

Che na w'en then na w'enhila tojhesna:

Tiw'enhata	Tofwelek	W'enhahiche
Kaila	Kaila toj pajche pe-pante, kamaj is yomhu 6 yachepis, wet tafwayej tojtsu nemhit wefw toj iwu lesa	Iche toj: tach'utnhen wet, lales - ihi wuyche neyahi
Puletaj	Kaila asnak, toj lales kailalis. Wusey che iwu lesa iñhoj yamhu 8 yachepis.	
Kaila lhos toj tip	Tolhey toj nichotcho yomei toj ileyey toj tipej laku wet nech'a tefw hal'o w'ulei.	
Kaila lhos toj nem tip	Kaila toj ileyes toj tip yomei toj nech'a-pe	Iche toj: yaj maychahi wuyche tach'utshan.
Puletaj lhos	Asnak toj ileyey toj tip, toj tok-nilanache la chonsilis, wit kamaj niwala	
Puletaj toj tilanche lachonsilis	Asnak toj tilanche lachonsilis	Tofwtaj ninchuñhata toj hiw'en 30 kg wet che tafwayej 30 kg nech'a nichuñhat.

Che toyhanej toj ti w'enthen wuhlasey che titetshan kailalis wet toyhanej mak toj watlo wuyche watlok titey mayek.

Che tiwutesa toj toyom is tochemet toj tot'eylok nitok toloy watlok titetshan kailalis wit toyhanej-pa hote-ihí. Toj tiw'enthen (hop: puletas, kaylalis, hich'utnhen ,wet lales).

Tojha laha ihi, hote wuye che lahanej-pa hote ihi kailalis lhoya lales, ne toyi hanhiyesha che w'awelhi asnak toj tiw'en che tatoy, wuyche molhehi che waleshen kaylalis.

KAILA

KAILA LHOS TOJ NEM TIP

KAILA LHES TOJ TIP

PULETAJ

**PULETAJ TOJ
TTILANCHE
LACHONSILIS**

TOJ 100 KAYLALIS TOWATLO 3 PULETAS

CHE HATSU NECH'A CHE 33 KAILA
WATLOK TIW'EN 1 PULETAJ

Che toyhanej-pa hote ihi tshotoy toj tiw'enhathen hote laha ihi tamenhiyesha toyhanej che toloy-hi niwefwa, che is, wuyche watlok wefw.

Tojha hatsu n'toj iche kaila toj wes wet niwesa, wit watlok law'et w'enche lhamej Lhamilh watlok lawet toj hotehen-na:

Tiw'enthen	Lhip toj iwatlo
Kaila	2 m2
Puletaj	3 m2
Kayla-les toj tiphen	1 m2
Puletaj toj tilanche lachonsilis Wet kayla toj ileyej toj tip.	1.5 m2

Nufwu kaylalis iwatlok tiwu lhetek-ch'uya hop lahis hop toj ichekfwi toj iwumcho, t'ilis-lhahi, inwokw toj tapinhi wet toj nichayukwe hop toj mak nenaye.

Che pajche toj toyhanej pahote ihi tshotoy toj tiwenhathen-pej wit tiw'en lahi toj w'awelhi, necha tiwutesa toj tot'eya toloy.

TOT CHEMA: hop toj toyuk tolhamilh tiwuhiyla mak toj tot'eylok tiwuyeshey.

AP HOTE CHE TOT'EYLOK hich'ut-nhen wit pehen hop tolhoi (kaila)

AP HOTE lahoy toj tithata puletas.

ATE kachalh toj tiwatlo che tot'eylok yaj laloyajha.

WET atep tiwuyey che tot'eylok nit toyayej lhok.

AP HOTEK is chek hich'ut nhen kaila?

Toj iche lhipey-na kaila ha iwuhihoya toj walh wit che tolhamilh tok nitshana lahoy toj tithata puletaj hich'utnhen nufwu lahoy hop kaylalis.

Iche lalhoy toj newache lhok hop tshotoy (hote wuye toj nihelop) wit che kaila tach'utnhen wit iwu-lesa ihi lahoysu nech'a nikokw toj yinhen. Wuyche yilwitho wet asnakay toj nichotchencho yilwitho wet nit'enachehen.

Toj hatsu necha watlok, che tithata puletas hop atsinhay, watlok titetshan lahoy. Hop toj hinch'utnhen toj lhok ihi yamhajhey che iwu lesa, wit necha iwu kat'usanlo lales.

KAILA IWATLO WEFW LHOK WIT LHOK TOJ MATOJ IS 45 FWALAS TOJ OYTAJ PEHLA WIT 45 FWALAS TOJ ILLEYEJ TOJ PE, LAHOYTSU WATHIYLOK TATOYEJ LHOK.

AP HOTE lahoj toj puletaj yihonhilh-na kaila?

Kaila lhiwalhathen-pej toj ihi 20 fwalas, che n'ílalhi wit kamaj teylok walh yomhajhey che hich'utshanhen nufwu lahoj toj ihi lhipey-na tejche wefw toj hal'oy nem w'atshan (lup) wit nawup (hal'oy w'atshan).

Toj watlok tot'ekwe lahoj toj niptajha toj iwulesa, hop toj niwefwa tochemet, hop toj iwusey che totshanlhi hop kayla-les, w'awelhcho hop yachepis toj kayla-les hiwen, toj hatsu watlok tithata puletaj 45 yomhu 60 fwalas wet nech'a tisujej.

IWUHLASEY CHE:

* toyhanej hop lahoj toj kayla iwuhla lalesa.

* Kayla-les w'awelhchewekw che iche, che thonhoy wit hote, yacheplis toj hiw'enhen hote w'awelhchewekw.

* toyhanejpá hote lahoj toj watlok tot'eya tiw'enu lakacha toj hich'utshanhen, iwulesa, che kamaj yaj lalesa.

TOT'EYA TOJ HICH'UTNHEN.

Toj oytajiwuhi lesa kaylalis, watlok wefw toj tot'eya hop toj nintokwa toj y'inhen lales .

Tiwalhat kaila les-hi: toj mat toj is hop che tamchoy-pho, molhyej'tsu watlok nawu-lhetek chuya wit nap'uhi lhip toj ihi tapinhi hop toj inot wit fwiyet nomakfwi wa tlok hip'akey hop lakulis-hi n'toj kaila-les watlok molhelhi hop lahi toj laku w'ulech''en yomthilak lhamilh hiw'en 20 fwalas.

Corrales de encierre para cabritos

Tiw'enhathen kaila toj oytaj pehihen: watlok titshonhen-pej toj yomhum-pej lahoy. Toj tatoy 7 fwalas toj oytaj pehi watlok toyisthen lachos w'uley, n-toj hope toj law'uyis seteshen toj iwu lhosa wit kamaj nitsoyncho yomhu 14 fwalas toj ileyej toj-pe. Hop w'uyis-na seteshen hop law'uley wit yomet t'enhen, wit iwiw'oyen kaylalis. Lahoy toj nichayukwe iche toj iwuwusa wit lupnhen. Nufwu makfwas watlok nanuwayñhat-lo wet nayisthen lachos w'uley toj oytaj pehihen.

Hote watlok na-wu tamsechayeshen nayist'en lafwes t'ohes nufwu kaylalis, wet yomthilak nem wefw lawit'cy- yaj toj iyej takoloy.

Recorte de pezuñas antes del parto

Recorte de pelos de la cola antes del parto

Tiyayna toj-pe: wuhlasey che toy-hanlo toj kayla oytaj pehla toj totchasa lachos tes, wit tiw'enla toj tak'efwi wet lhipaj toykatej lawej lhile.

Toj ischek tiwuye toj oytaj pehihen hop toj tiw'enthen wit tip'uhiche hop k'ilak nipeyache tañhi hetsaj wuyche mawu nitefwahen lales wuyche lhamilh iwumhen lales.

Nufwu kailalis ha iwahi keyaj toj-pe, n-toj lawej lhilej w'es, wet che tot ch'uta elh toj-pe watlok tiwu fwes ihisa hote wuye che toyen fwe hisa nailu ntoj iche toj laloyaj itey na mhu hot'e wuye brucelosis.

Ha pajhi toj-pe wet toj tachenei alhis hop la kahis lhoy'a t'i hop lakahis ha wathiylok tiloklhi hikwes la lham wet iwu n'oyisha lhos.

Kaila lhit'ennhatche wet it hatei alhu lhos wet che ihi lhus (2) elh tolche lan'oyij toj tafwaisi 5 waiche 20 minutos toj elh ileyei toj nichotcho. Wet ha pajhifwaj inaprelhi lhos toj ilej lhi wit tolhamilh ha wathiylok tilok lhi mat-che niw-yaseya che t'iyalh, wuiche hinchahi lakawuyij che tiwén toj hatsu tilej lanes wit totchema takaloi wit titanhat-cuo yomet nufw-cho toj ihi layalh-his.

Toj pajfwaj kaila-les takast'en wit kamaj ha t'enhichehen ne t'ekwehen laku t'atei kaila toj hatsu wat lok is lakat'us, hop t'us toj nefwaj iyoyej, wat lok mat toj is wopnilak tamej kaila lhos n'ilalhi t'us toj nefwaj hop toj ileshu kaila lhos lakachuwej, wefw toj itunhi laku kat'us necha tamenej nitchot-cho hop lalakis.

Che kaila takawuinlo lales, watlok tinanhit, nech´a iwuseya che lales tipej toyom tafweyej 3 fwalas yomei che ifwiya hop lales.

LACHESYAJ

Kaila chesyaj hoteyei to-lhamilh watlok toteya kalalis. Che tot´enlok laloyas neyahi wuiche hop toj tok-niteyaya che yihu-hu hop tokahunhat.

Ap hote tos tot´enlok tontofw-lej hop kaila loyas toj fwefw-pe toj iche lhipeina hotewuye che toyenlhi hop. Hot toj iwusei che tiyahim wit at´e tokachalh toj tochesyaj lacha che tot´enlok n´ilanwitho hop kailalis.

Iche mak iñhoj toj tot´enlok toihanej toj kaila y´ilh-lhi wit kaila nilalhi hop toj watlok tiyahin wit che laloyaj toj itenhu ische n´ila-lhi hop tshotoi.

	KAILA TOJ N´ILA LHI	KAILA TOJ Y´IL WIT-THO
LAKEI	Yihonlhi iñhos wit hop tshowet toj ilenlhi, lhithat-katsi toj lak´as t´echi wit toj t´einlok imo	Tiwenhat hop iñhos totekwe lhip toj ihinla, tiskan wit imokatsi
LAW´ULEI	Y´it-thiche, wit ha tisuhiyes	Ha tachetsahnhi che ileyes, iche toj wamuk i´pe hop law´ulei
TATELHUI	Ilofwel wit y´ithiche, lanhes t´i, katehi	Iche toj tatet´ilis, kuk´aya
KISAN	Watlok titiyes mak toj isisha, hasi che lhok nifwefwa	Y´ilh-lhi, t´ancho
LHOK	Ij hop lahoy watlok tichenhan lakaj t´echi	T´ej lhi wit lak´is t´ech´i

TOLOYAJ TOJ WEFW-PE

TOT-TS'EWUS

Hop tot-t'sewus iche toj ni't – tlayejkatsi (che yihu-hutshowwet-tso) tolhes katsi. Ichek iwutesa toj tshothoi y'ilwhito, molh-yej toj t'anchencho wit tatoi toj wefw hop tshowet, yip hote ichek yilh toj mat-toj nisa wat-lok lawet hop khilak laloyaj iñhoj nihuyahu. Che tot'enlok newache totse-wus iche lacha hop hope lacachal. Toj mat-toj is tot'eyahen tatshan hop lahoy lhoy'a yachepis toj tiw'en (hich'utshan wit nithalokwa, hich'utshan wit thalok, lhoy'a lales) wit chinaj-toj toj tiyahines che toyenlhi.

BRUCELOSIS

Hope toloyaj toj tolh-lhu tshotoi toj iteñhu hop n'elh wit tamenej t'anhu kaila toj nitok toj iwulhosa wit y'il-witho che thalok lhimpahj ne y'ilh wat-lok mat-toj tontofw-lej toj yil witho hop kaila wuiche n'ilalhi, toj hatsu wat lok tiyahin hop law'uyis, wit che tiw'en tshowet toj yolh-lhi watlok tilohen. Hop toj tsu lan'oyis toj watlok tiwuye, toj tot'enlok newache.

ENTEROTOXEMIA-NEUMOENTERITIS

Hop toloyaj toj wefw-pe iyej toj nefwas nichotchencho (lats'e oytajhiche wet y'inhen), hop toj tamanej titshonhen kayla toj hich'utnhen hop toj che lales tipej lakat'us toj nech'a tamenhiyesha tenejche. W'enha toj laku laloyaj neyahi.

ECTIMA (verruca)

Wefw-pe toj iche lhipeyna, tamenej paj toj kayla les thonhoy . titshonhen toj tafwayej unu wel'a.wet che y'il witho hop wefwik t'enche laloyaj.

FWECH'ATAJ WIT LHA

Hote wuye tshotoy iñhoj toj toloy fwech'atas wet lha lhamtej ilonhen kayla. Che tot'eylok lha wet fwech'atas nilonahen iche lacha toj titsochehen lahu (lhey pour-on) iche iñhoj toj tinayeneshen wet titshoneshen.

COCCIDIOSIS

Hop laloyaj toj ihi lahi toj taseypho, toj laemsas wet inwok niyomahu, hop toj tamenej kayla-les lats'e oytajhiche wet y'ilesen. Watlok toyom is lahi hop toj laloyajha neyahi.

KAILA FWEST'OHES

Toj yomhu lahoj toj iwumchopej wit che tshotoy lafwest'ohes pites, tamenhiyesha Nit'enahen wet tamenhiyesha laloyajha yihuhumche hop toj tamenej toj watlok toyisthen lafwest'ohes lus-pej (2) toj yachep-pej.

KAILA T'ATEY LOYAJ

Hop kayla t'atey toj t'ikwahlen, toj mak yukwaj mak ilon, wuyche toknikanayej toj tits'ifwinhen. Lat'atey hop laloyajha necha n'ol **toj** t'ikwahlen lat'atey. Che tiwu chaya lacha toj toyisej lhi toj titshonlhi toyihona antibióticos. Che tiw'en toj kaylalis toj putpho yukhen watlok toyuwaj law'et wet titsoche lacha wet che ka lachaya watlok titey lawet hop lahi.

KAILA LHOK TOJ IWAT-LO

Iche hunhat lhipey toj newena mak toj kaila iwatlo hotewuye nisuy tloya iñhoj(yodo, magnecio, cobre, etc), Che hatsu watlok tichojhu la ka nisuy wet che fwefw mak toj tatoyej necha watlok tishonej minerales toj tatoyej.

Carencia de Yodo (Bocio)

KAILA - WET

Che kamaj tokmenalí iwuche tet'eilok is toj pajche ihi alhus iwatlok toyenelhi tojha:

1. ¿HEP IHI IS CHE N'TIHI KAILA-HI?
2. ¿HEP IHI LHIP CHE ISCHE TITAYTHI?
3. ¿HEP IWATLOK HOTE?
4. ¿EP HOTE LHIPEI TOJ IWATLOK TIWEN'AT'EN?
5. ¿CHE TOTOYOM ATUJPHO WUCHE NITUFWAPHO?
6. ¿EP HOTEK IWATLOK IHI TECHO CHE NITOK WUCHE NINTOKWA?
7. ¿EP HOPE MAK TOJ IS CHE TOYANEJLHI?

Athana nanchelhu unafwajpej preguntas, totekwe che toyen lhi kaila-hi, toj niwefwak tachetsan wit iwatlok matoj is toj toteylok totechema tsotoi

1.HEP IHI IWATLOK TOYENLHI KAILA HIS

Che tot'eilok is thip toj iwatlok toyenlhi kaila his, iwatlok toyhanej lus makfwas

Che atujpho wit nitufwapho: iwatlok toyanej toj tiyahin, tojme atujpho wuche nitufwapho, che tot'eylok toyenlhi kaila his hop toj che toyenlhi wit ihi toj nitufwapho, che nom pelhai wit tiwen mak toj nisa. Hop kaila hop tshotoi toj hen'ohiyej inot. Wit hat'enhi, wit hasi toj ihi hunhat toj takalhipho wit necha iwutesa toj ilot takolo takwei.

Inwok: nufwu toj, yihanejtoj lanij ihi kaila yamhey, wit lhio toj iwatlok titihi iwatlok iwoye.hotehi tolhamil towet toj mat toj t'enche, toj pajche toyhanej toj ihitowete, toj tolhu NORTE wit SUR. Iwatlok toyenlhi kaila-hi titihi toj temejlo ESTE wit OESTE, hop toj che iche inwok toj tolhey lhip toj hatsu toj mat toj t'enche lahij nhuyakfwi towet

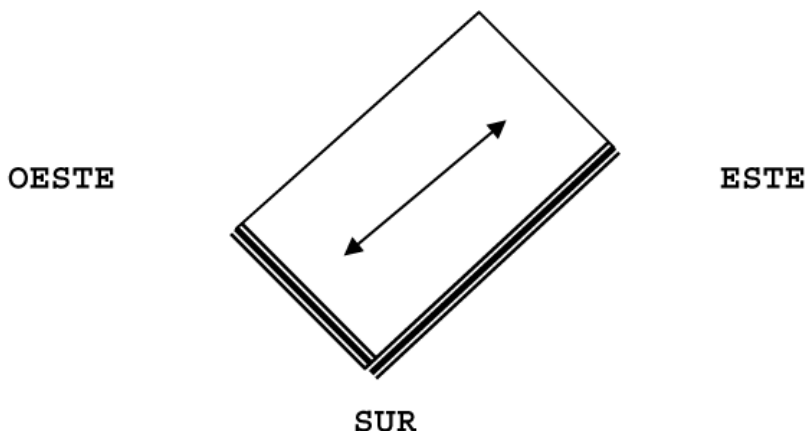
2. KILAHIS TAJN'OIYIJ TOJ TOYENLHI

Lanoyij wuche lhip toj tatache toj toyenlhi kailahis hopkilak iche: lhippei toj hichayukwe . wit toyenlhi toj nitechojche hop toj i'wusey toj fwula hetenenhai yihuhu lack'u kailahi, wit hop toj lanij neyahi.

Toja hote che atha, toj iche toj is'aluhu kailahi toj teyenlhi wit titihi lhiptoj temejlo sur.

Lhawet lhetekch'u iwatlók tatayncho wit tatay'ey alhu neyhahi kailahi.

Hop toj che iwumcho inot nintsoyhahu kailahis.

3. WEFW WIT NIWEFWA KAILA-HI

Toj pajche tiwen, unufwajpej kailatoj ihi lahi, wenchelhamej. Athana nawenilha toj iwatlók titech'ainej, toj iwatlók tiwaylhathiche iwusey che tojom weufw wuche ihi toj ihi kailahi..

Che tiw'en toj hotena tsotoy:

45 kaila lhukwey

15 kaila toj tsinhai

62 kaila lhes toj hin'ulh

15 kaila toj tilanche lachonsilis

1 puletaj

tiwaylhathi kailahi lhip che hope toj ihi,iwatlok hotenhá:

Categoría	Cantidad	Necesidad por animal	Necesidad por categoría
Kaila lhukwey	45	2 m2	90 m2
Kaila toj tsinhai	15	1.5 m2	23 m2
Kaila toj hinúlh	61	1 m2	61 m2
Kaila toj tilanche lachonis	15	1.5 m2	23 m2
Puletaj	1	3 m2	3 m2
NUFWU	136		200 m2

Che toyhanej laka hun'at, tiyahin che n'olej che waulhinlha tsotoy tiwen, che totiche nhayuj nthayatp'oninloy, watlaninlok tot'eya hop huhat lhip hopkhilak tsotoy hi wawelhi che lepesei.

Titech'nej elh wusey che to t'ahiatp'o 50 m2 (25 %) totichenej lhi toloy toj nitokla

4. DIVISIONES

Tsotoy hi toj weuf watlok tiwen nhat lhip toj homk'ila toj t'ithatumlha hop kailales toj nit'alok wasa, lhoy'a toj kamaj pehen k'ilak tsotoy toj niwesa nitiyojache tañhi toj lhukwey nepho Tolú lahi wit ihi semana fwaj toj nichtcho. Tsotoy ihi fwaj ja watlok ikfwi lahi toj tip'u pe, lakanhat watlok ihi 1.5 m2 toj unufwaj tsowet.

Watlok ti yahin, watloktamchoy, wit watlok fwala hetenek yihetenje tsotoy hi.

Che tot'einlok is toj totchema tsotoy tiwatlainlo elh tsotoy hi toj puletas lahi, che molhyejtsu nech'e isila toj totchema.

Tsotoy hi lhipelh toj molhehi hop k'ila toj tiwenhathen may'ek, kaila toj niwesa (tsihai). Wit toj ninchun'hat'a.

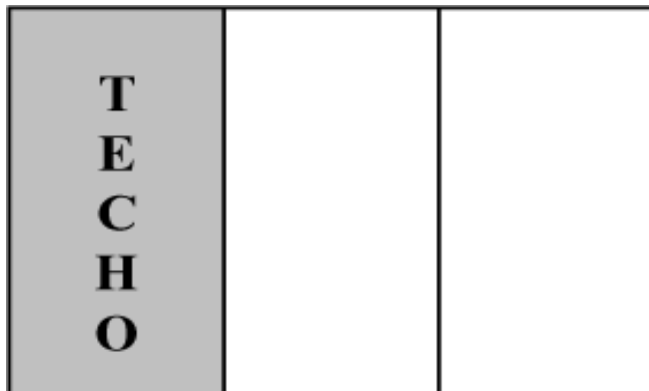
Toj is che tiwuyei che tot'enilok táipho tsotoy toj tsinhai wenja toj che hich'utsanhen wit lalemsas t'ha hasi wenha toj hawuhisey che yufwet lhayenchelhi, wit wetw toj tatoy toj tothenlok tochemet t'aipho hawuhisey che toyak'umla.

5. LALAFWK TOJ TUFWP'O

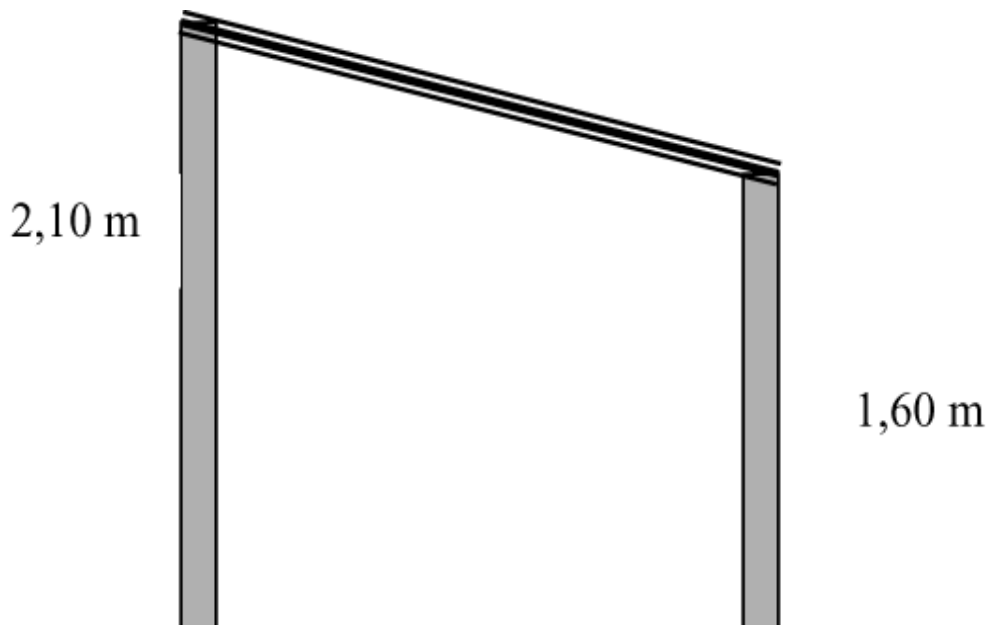
Tsotoy hi toj tufwp'o watlok ihi 1.5 m n'toj che nitufwapho sotoy iñhoj tiyojpe tsotoy toj nithon'oya toj tujpho watlok ihi 60 cm.

6. SUPERFICIE TECHADA

Toj toyenlhi lawet toj tot'einlok is tsotoy nitseya henhup toj n-ni wefwak tiwuye toj toihi towetes mak toj tatleney hop toj hiwen n'u n'chemet molhiey iwuye tsoto iñhoj toj namto fweleshen lawet watlok hip'upe un tercio toj tsotoy hi toj lawenla at'ana.

Wit toj tufwpo toj ihi toj temcho toj lawet, hopk'ila toyinot t'iyojhikla che wumcho iwatlok niwat, thainlok weufw toj tufwcho k'ila iwuseiche totchemlhi to ihi tsotoy lahi toj tiwatlo como mínimo 1.60 m. Lhip toj n-ni t'ufwapo ische is k'ila wuseyche tot ancho k'ila inot yik, wit laka medida toj tufcho hop 50 cm.

Watlok toyanej toj nut n'otij watlok tataye alhu wit watlok nitayahu lach'u ntoy ihi tataye lachu yikuncachi lahi yenlhi iñhot lhamtej y ikonchi tsotoy

7. MAK TOJ TOYENEJLHI TSOTOY

MAJ TOJ TOYENAJLI KAILAHI IWATLOK WEFW IS WIT WEFW TOJ IHI HUNHAT LHIP
CHE HOPE TOJ TOYEN CHAMETA

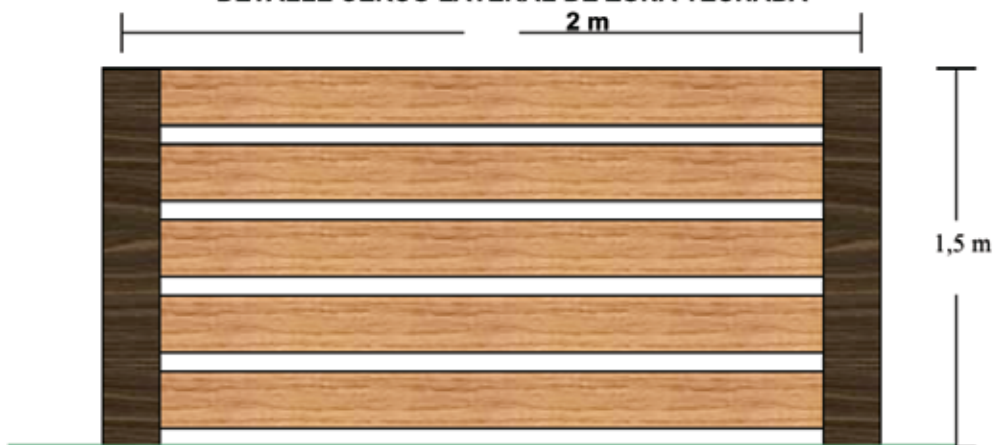
Makfwasas ihi tales toj watlok toihanej che tuyenlhi hop tsotoy his.

** Toj nela tiyahinchi nit'enatele mak toj tiwatlo, n'toj mak toj t'enhiche toj nisa che toihona tsotoy lhiyis hote iwuye kaila lhays.*

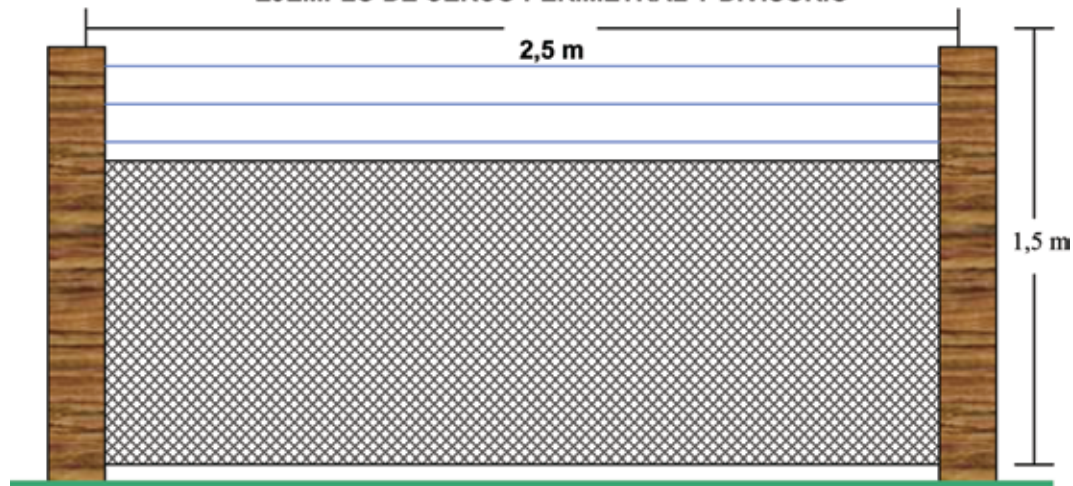
** Toj lapusei totehima mak toj tiwin toj neyahi towetes, wit che nom lahoi toj tiwenhat'en tachetsanla che tok n-ni wena mak toj tiwatlo.*

** Wat toj ihi lapesei tiyahin t'atiwe mak toj tiwatlok wit nólej isila che tocte alhi toj toihi tsotoy his.*

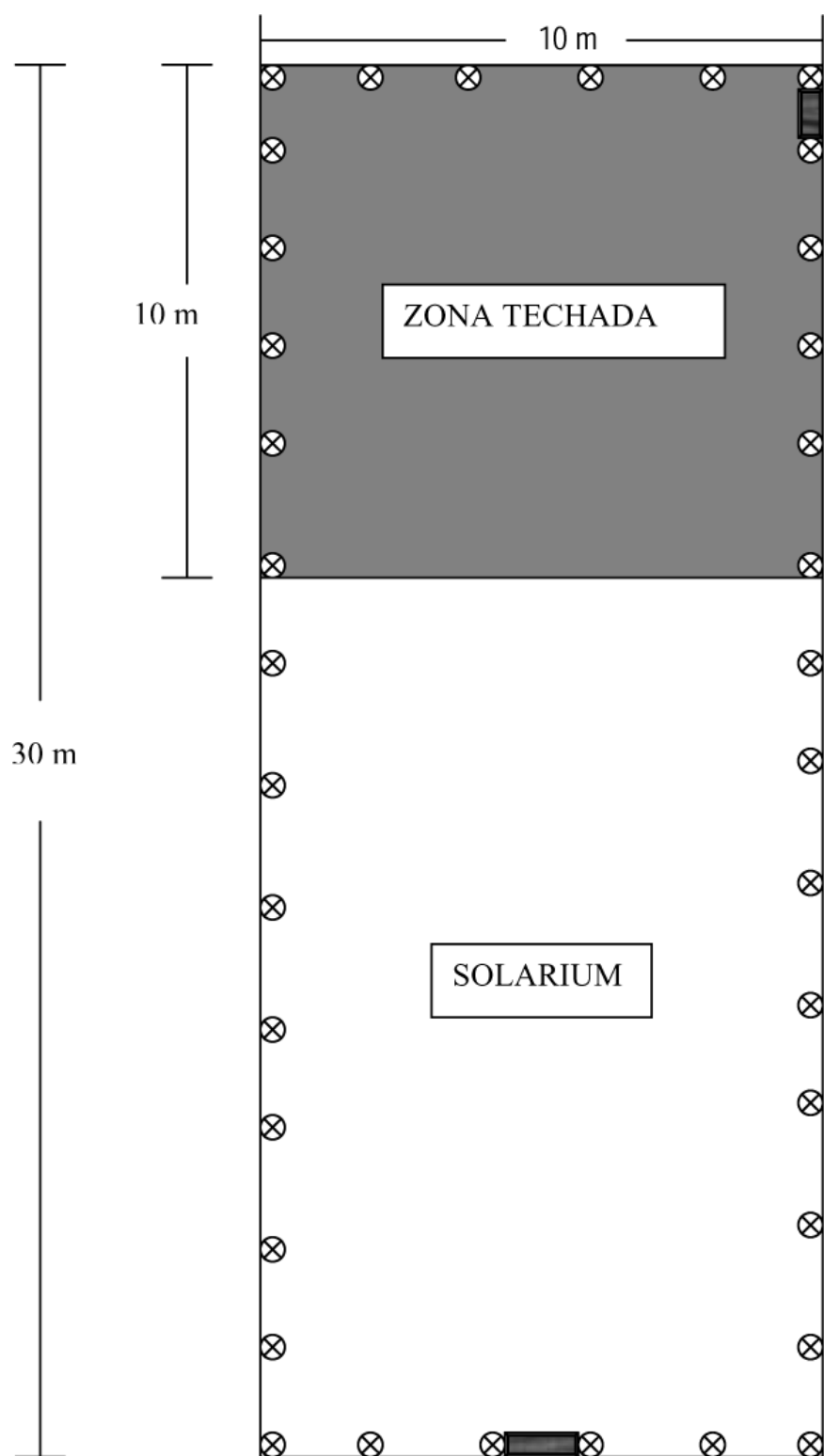
DETALLE CERCO LATERAL DE ZONA TECHADA

EJEMPLO DE CERCO PERIMETRAL Y DIVISORIO

PLANO DE UN CORRAL DE ENCIERRE

CALENDARIO SANITARIO

Toy'en lhi calendario sanitario hop papel lhip toj tit'athu, fwalas, lahoi n'ufwu yachep toj k'anulh kamyek (titson)tiyahinhu laka chuwej tiyan che hiwen brucelosis wit mak iñhoj toj tiwuineschei che tot'eya tsotoi layis. Toj tot'ella tsoi, hote iwuye toj to lhamilh toj tinuwainto tololays hote che tinuwa hiatlo lalotaj che hope wit watlok tokni t'eyaya che ihi tok'a nhat.

Mak toj Calendario Sanitario hop toj watlok toyenlhi toj nel'a che totchema tsotoi. Mak toj ische tiwuye watlok unufwajpej toj yalhep loyalohoi, che tiwuchaya wit watlok tiwen lacha.

Tiyahin lak'a categoría (kaila, kaila toj n-ni wisa, etc.) tiyahen lham k'aila che (chutsan, n-ni chutsana, wich'e y'otaj, etc.) che tiwu cheya.

VACUNAS

Watlok titsonhen che tot'einlok temlo laloyaj che hope toj iche, toj ihi hunhaj lhipna toj hote iwuye: enterotoxemia, neumenteritis lhoya elh toj lhei estima.

ANTIPARASITARIOS

Titonej mak toj molhiejs (antiparasitarios) tot' einlok ilonhen hop latís wus toj ihi hop lamche tsotoi hote wuyei.

** Toj nit'enache tit'atche lak'aj wit ilonche mak toj ihi lakachu wej, lak'osloi wit layalh his.*

** Che ihi alhu titson lahu tdotoi mak toj hana ilonhen lha, fwech'atas, wawelhi y'apina che wiche atasca.*

** Che laloyaj ihi laka chuwej wiche ihi alhu; hote wuyei che titson'hen hote wuyei iñhofwase tachen toj toteya tsowet.*

CALENDARIO SANITARIO CAPRINO
CENTRO OESTE DE LA PROVINCIA DE FORMOSA

CATEGORIA	TRATAMIENTO	DOSIS	E	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
		ANUALES												
Kaila Ihukwey	Antiparasitario externo	3			X				X				X	
	Antiparasitario interno	3			X				X				X	
	Endectocida	2					X				X			
	Suplemento Mineral	2				X						X		
	Vacuna Policlostridial	1			X									
	Vacuna contra Neumenteritis	1				X								
Puletaj	Antiparasitario externo	3			X				X				X	
	Antiparasitario interno	3			X				X				X	
	Endectocida	2					X				X			
	Suplemento Mineral	2				X						X		
	Vacuna Policlostridial	1			X									
	Suplemento vitaminico ADE	2	X						X					
Kaila toj tsinhai	Antiparasitario externo	3			X				X				X	
	Antiparasitario interno	3			X				X				X	
	Endectocida	2					X				X			
	Suplemento Mineral	2				X						X		
	Vacuna Policlostridial	1			X									
	Suplemento vitaminico ADE	2	X						X					
	Vacuna contra Neumenteritis	1				X								
Kaila toj tilanche Lochonis	Antiparasitario externo	2			X					X				
	Antiparasitario interno	2			X					X				
	Endectocida	1					X						X	
Kaila toj hinúlh	Antiparasitario externo	1						X						
	Antiparasitario interno	1						X						
	Vacuna contra Ectima	1	A LOS 30 DIAS											
	Estimulador sistema inmune	1	A LOS 60 DIAS											
ANALISIS DE BRUCELOSIS		2	Watlok tot'ella hop kaila, puletaj, kaila les wit toj niwesasa											

TOT'OHICHE PULETAS

is toj toyihanej pa ihi hop puletas toj is wit nhoteya iñhoj toj nisa. Hote watlok toyihanej toj puletas toj w'enche lhamej ha nufwihu toj is.

Toj wefwpe toj iche tojha hop kayla toj tolhamilh tontofwelej (raza criolla) wet iche iñhoj toj tiw'en toj iche lhipeyna tha niwefwa-pe hote wuye Nubian, Angora o boer.

Kaila toj iche tojha ehom temlo toj nichayukwe wit toj nitechojche wit toj yaj lhoka toj lup, tha niwefwak t'isan ihi wit lakat'us.

Cabras criollas

Cabras de raza boer

Chivato de raza Anglo Nubian

Tojha watlok toyihanej toj oytaj tot'ohihla hop puletas, n-toj watlok toyihanej toj tot'ohi puletas toj is wit titiyejkanhi iñhoj toj ni isyla che to t'eylok t'aypho toloy, tej che hop kayla toj iche lhipeyna wuyche Tolhchehen hunhatil. Toj watlok tinityen hop che toloy yaj laloyyajha wet t'aypho, tojtsu hop toj toyuk nufwu kaylalis toj iwu l lesa wit t'eya hop lales. Che tiw'en tshotoy toj nuwefwak iwu lesa watlok totefw wuyche tiwum titemhatlo elh ,wuyche chinaj t'oj.

TILONHEN WUYCHE TIWUMLHI TSHOTOTY TOJ Y'ILWITHO

Toj iche hop tshototy toj laloyaj ihi wet lhahi iñhoj iche toj yikonchi iñhoj. Che tiw'en toj lacha niwefwak t'enche watlok tisuyej iñhoj wet che iches toyachajhu toj tithata iñhoj. Iche iñhoj toj watlok tilonhen n-toj iche toj itenhumche iñhoj wuyche lawek wuyche nem is wet iwu to chemeta.

BRUCELOSIS

Iche iñhoj laloyaj toj nisa, hote wuye brucelosis, iche toj itenhumche hop lawehey toj t'ella. Che tot'eylok toyihanej-pa ihi kayla toj brucelosis ilon, watlok kayla ka luktul tachema lhimpahj law'uyis wet iyaynhila.

Tshototy toj hiw'en laloyajha watlok tisuyej iñhoj hop khilak niteyahumche iñhoj wet wichí toj t'eya. Che tot'eya toloy toj brucelosis ilonhen watlok tifwenhu hop SENASA toj ihi tow'etes, hop khilak lhamil hiw'en wet ithatumche hop papelis wet ifwel toj "toloy niw'ena hop brucelosis" wet tamenhiyesha toj iwusey toj tiwumlhi hop toloy wet laha ihi toj tiwum.

KAYLA T'ATEY LOYAJ

Iche iñhoj laloyaj toj ihi hop lat'atey. Hopeha toj te toyomey, hop kayla t'atey loyaj hop toj lat'tey t'ikwahlen toj makfwas tamenej (iche toj amu, putpho yukwaj, mak ilon). Toj tok niwu chaya toj kamaj toj paj nemhit lacha ihi, wet tamenej nem, is wet nem iwu kat'usa. Tojha hop toj tamenej lawit'oy-ih, n-toj kayla hits'utsan, wet iwu lhosa, wet toj newache hat'us kaylales wajtsifwas wet watlok tiw'enhu elh kat'us. Wet tachtetshanhen toj toychinhelthen wet y'el kat n-elh toj t'eya hop kaylalis wet tamenej nem iwusey toj tiyayna mak iñhoj toj tot'eya hop wajtsifwas-na. Lacha toj tisuyej wuyche totefw hop kayla toj lat'atey amus.

MAK IÑHOJ TOJ TAMENEJ TOJ TISUYEJ IÑHOJ

Kayla toj thonhoy:

Iche hunhat toj, kaylalis toj hiw'en 6 wet 8 yachepis nem is hop latsutey toj tamenej nem iwusey toj yom wefw lhok toj tefw wet nem is t'isan wet toj ichejh-nhen lales. Wet hote toj yomhu 5 yachepis nemhi wefw toj iwu kat'usa, hop toj tamenej toj niwefwak is toj titilhamej hop tshotoy toj hotehentsu, che tiw'en toj niwefwak is toj iwu lesa wet lakat'usa.

TAKOLY LOYAJ:

Toj laloyaj ihi hop lafwest'ohes, iche toj tiw'en toj ilothen takoly wet nit'iwinawitho. Is che tisuyej iñhoj tilon wet totewf hote wuye kayla toj thonhoy ichek netfwayahi hop fwiye toj nomla, wet tottoyla wet ha maych'ifwaj lacha.

MAK TOJ WARTLOK TOYIHANEJ TOJ OYTAJ TOT'OHÍ

Che tiwu tesa toj tot'eya hop toloy toj tot'eylok is watlok iche makfwas toj tottshanej, hop khilak toyihanej tiwuyeshey mak toj nisa wet tamenhiyesha hop tshotoy . Toj nech'a watlok toyihanej mak toj iyej hop toloy , hote wuye mak toj tofwatj brucelosis wet laloyaj iñhoj laloyaj, wet nech'a tiwu tesa toj tot'ohi hop puletas toj tithathiyla hop kaylalis che tot'eylok t'aypho toloy wet watlok hop puletaj toj is wuyche kayla iñhoj toj Tolhú hunhat elh toj t'isan ihi wet wefw toj iwu kat'usa. Tojha toykalhihla che totchema kayla toj isis wet tiwumli kayla toj niwefwak to isisha.

1. Tilonhen kaylalis toj laloyaj wuyche lacha t'enche (brucelosis)
2. Tiw'enthen wuyche tisuyeshen tshotoy toj nisa toj iwu lesa wuyche t'eya lales (lat'tey loyaj) wet tshotoy toj nem wefw toj iwu lesa yomt'ilak y'inhen n-toj thonhoy.
3. Tisuyej wuyche totfwen kaylalis toj toyhanej toj nisa toj iwu lesa wet nit'eyaya hop lales wet tiw'en toj nisyla toj iwu lesa.
4. Che tileyej toj tiyayna hop toloy , necha tiwu tesa toj tot'ohi hop tshotoy toj isilaylo hop hunhat toj to ihi wet necha toy'anhatpho hop toloy.

TOT'EYLO IS WET T'AYPHO TOLOY

Che tiwu tesa toj tot'eylok is wet t'aypho toloy, watlok tontofwelej hop tshotoy toj is toj iwu lesa, wet tiw'enlha toj iwu lesa, wet tamenhiyesha is toloy . Wet hote watlok tontofwelej hop tshotoy toj nisyla wet tisuyej iñhoj.

MAK TOJ TAMENEJ WENLHAMEJ KAYLA TOJ IS

- Is t'isan (kaylalis: 40 kg wuyche tafwayej, puletas:60 kg wuyche tafwayej)
- Lhiley matoj is wet n'ol toj matoj t'enche
- Is toj takasit (takoloy wit lakweyay is toj takasit) tatshepchehen
- Law'uley nipitesa, wet niwefwak lawus ihi
- Puletas wet kaylalis watlok ihi lus (2) lat'atey, wet watlok wes wet ichekfwi hop takoloy
- Tatelhuy w'atnhiche wet chaljhiche

KAYLALIS TOJ NISACHE ALHUHU

- Lalemsas, wet lhiley niwesache, tolha toj laku nithalokwa toj iwu lhosa
- Law'uley pites.
- Lat'atey nitok inepe lus (2)
- Lach'aylhiley pites wuyche lach'umlhas wet niw'aylhachewekw
- Nisa toj takasit
- Tatelhuy hits'ahiche

Cabra criolla con malos aplomos

Cabra criolla con buenos aplomos

Cabra con pelo largo

Cabra con pelo corto

Pezones supernumerarios

Pezones normales

Iche toj nisa mak toj tiwuye wet totchema tshotoy toj isis wet totfwen , wet timolh thiche iñhoj toj nisisa wet totmenhiesha nit'ayapho hop toloy (nisa alhihu mak toj tiwuye)

MAK TOJ WATLOK TOYIHANEJ-PA HOTE HOP TOJ CHE TOT'EYA HOP TOLOY WET TOT'EYLOK T'AYPHO WATLOK ICHE MAKFWAS TOJ TOYIHANEJ TOJ OYTAJ TOT'OHIHLA, TOJ TACHEN TOJ WATLOK TOYIHANEJ HOP KAYLA TOJ IS TOJ IWU LESA, HA MAYCH"IP HOPE CHE HOP KAYLALIS TOJ TOLHU HUNHAT ELH. CHE WUSEY CHE TITHATA KAYLA IÑHOJ TOJ W'ENLHAMEJ TOJ TOT'EYLOK IS, WATLOK TITHATA.

Hote watlok toyihanej toj watlok lhoya lhip toj tot'elya hop toloy n-toj iche toj lawitoy ihi wet tamenej nisa hop tshotoy, hote wuye che tithata nufwu lahoy hop puletas kaylalis ichek hitchutnhaynhen kayla-les toj kamaj nithonhoya, wet tamenhiesha nisa lales n-toj niwefwak iwu kat'usaylo wet tamenhiesha nit'enachehen lales, mak toj ischek tiwuye hop toj tip'uhiche kaylalis toj thonhoy toj tot'eylok tithata puletaj.

TIP'UICHE KAYLALIS TOJ TITHATA PULETAJ

W'enhahiche lakeyis toj tithata puletas hop kaylalis. Lakey toj tithata nufwu lahoy hop puletaj wet tiw'enlha toj hitchutnhaynhen hop kaylalis. Wet che tiyahin che tot'eylok t'aypho hop toloy hasi, n-toj niwuyasey che totshanlhi, niwuyasey che tiwuchaya che mak ilon. Hop toj tamenej toj watlok tip'uhiche hop kaylalis wet necha wusey che totshanlhi wet tiwu hoyo toj tithata hop puletas.

Che tip'uhiche hop kaylalis wusey che tinufwthu toj tich"utnhaynhen, tha wefw toj tottoy n-toj nufwuhma toj iwu lesa wet che lapesey nufwuhma toj yaj may chahi (niwuya lesa) wuyche tithata-pej iñhonfwas-pej wet tamenhiesha wusey che totshanlhi, tojha tamenhiesha.

COMPARACION DE LOS SISTEMAS DE SERVICIOS

	SERVICIO CONTINUO	SERVICIO ESTACIONADO
Epoca de Parición	Todo el año, no se puede controlar las pariciones. Mucho partos se producen en el monte.	Nacen todos los cabritos en pocos días de acuerdo a la época en que dieron servicios los machos.
Calendario Sanitario	Muy difícil aplicarlos porque los animales son desparejos.	Facil de dividir a la majada en “categorías” para aplicar el calendario.
Oferta de animales para venta	Muy irregular, a veces se tiene y a veces no, animales para vender. Vendiendo de a poco no se gana casi nada.	Se pueden hacer ventas de bastantes animales, todos juntos y del mismo tamaño, por lo que se puede negociar mejor el precio
Selección de reproductores	Se dificulta debido a los distintos tamaños de animales. Las hembras se preñan muy chicas	Se hace antes de empezar los servicios, se pueden apartar todas las hembras que no tienen el peso para quedar preñadas
Destete	No se realiza	Se puede realizar y de esta manera las hembras estar en mejor condición corporal para llevar adelante otra paricion.

PRODECO

PROGRAMA DE DESARROLLO
DEL CENTRO OESTE

PEA - BERMEJO

PROGRAMA ESTRATÉGICO
DE ACCIÓN PARA LA CUENCA
BINACIONAL DEL RÍO BERMEJO

ARGENTINA

BOLIVIA

COMISIÓN BINACIONAL PARA
EL DESARROLLO DE LA ALTA
CUENCA DEL RÍO BERMEJO Y
EL RÍO GRANDE DE TARIJA

FMAM - GEF
FONDO PARA EL
MEDIO AMBIENTE
MUNDIAL

PNUMA - UNEP
PROGRAMA DE LAS
NACIONES UNIDAS PARA
EL MEDIO AMBIENTE

OEA - OAS
ORGANIZACIÓN
DE LOS ESTADOS
AMERICANOS